(الابتکار – بەدی هاتوو بەدیهێندراو – Inovation)… ڕێباز محەمەد جەزا

ئینۆڤەیشتن (Inovation) زاراوەیەکە بەواتای گەشەسەندنی دروستکردن یان گەشەکردنی هەر بەهایەکی نوێی بەکارهاتوو لەچارەسەرو داواکاری نوێ یاخود کڕن یان بازاڕ بە هەرڕێگەیەکی تازە(1) دەستەکەوتە (ئینۆڤاتیەکان – مبتکر – بەدیهاتووەکان)لەڕێی جۆری پسپۆڕی لە پڕۆژەکان و بەکارهێنراوەکانی تەکنۆلۆجیاو بیرکردنەوە ڕێپێدراوە ئاسانەکانی بازاڕ یان حکومەتەکان یان کۆمەڵگا یان کارە باڵاکان و لەزۆربەی کاتەکاندا بەکاردەهێندرێت لەڕێی پڕۆگرامەکانی گەشەی بەدیهاتن . (ابتکار – Inovation – "داهێنراو "بەدی هاتوو) لەبنچینەدا بەواتای ڕووداوەکانی شتێك بەزوویی کە هاو واتای (دیناو – مکاشفە) بەزوویی دێت .
وشەی (ئینۆڤەیشن) ی ئینگلیزی وەرگیراوە لەوشەی (In novare) ی لاتینی بەواتای نوێکردنەوەو گۆڕان . لەزمانی عەرەبیدا لەبەرامبەر زاراوەی (ابتکار)دا زاراوەکانی وەکو : (ابداع – ابتداع – اختـرع – استحداپ – تجدی – حدپ – مبتکر – مختـرع – مستحدپ) بەکارهاتوون (2). ئەم زاراوەیە (ابتکار- بەدی هاتوو) : ئاماژەیە بۆ بەکارهێنانی بیرێکەو شێوازی ئاڵوگۆڕ بەباشترین شێوە . یان هەڵدەسێت بە شتێکی جیاوازتر لەبری گەشەکردن بە شتەکە خۆی و بەشێوەیەکی باشتر .

- پێناسەکانی ابتکار – Inovation – "داهێنراو "بەدی هاتوو: – لەڕووی بەرهەمهێنانەوە : بەرهەم هێنانی شتێ:ی نوێیە لە ماوەو کاتێکی دیاریکراودا بۆکارلێکردنی تاك و شارەزاییەکەی . – لەڕووی کرداریەوە : دەستەواژەیەکی کرداری دیاریکراوە ، پەرچەکردارێکە بەجیاکردنەوەی بۆژە بەوەی لەماوەیەکی دیاریکراودا . – (دالتما – Daltman Ducan) : و (هۆڵباك – Holbek) : ئیبتکار : کردەیەکی گشتگیری داهێنانە . نزیکە لە پێشنیاز . دەربڕینە لەواژەی کرداری داهێنان . بەرهەمهێنانی وێنای تازەیە بۆ چارەسەری کێشەیەکی دیاریکراو ، هەروەها بەشێکە لەڕۆشنبیری تاك .
- شیمیر هورن – J .R. Shermer Horn: دەستکەوتی بیری نوێ و دروستکراوە لە کاتی ئەنجامدان و ئەزموونکردنیدا . ئیبتیکار

به (فکره – بیرۆکە) دەستپێدەکات پاشان جێبەجێدەکرێت .

- مایکڵ پۆرتەر – Michael porter : ئیبتیکار : کردەی چونە ناو تەکنۆلۆجیای نوێیە ، بۆهەر فرمانێك و هەستان بەکاری هێنەرانە لەهەمان کاتدا .
- دکتۆر سەعید أوکیل : ئیبتیکار دەستەواژەیەکە لەکردەیەکی هەڵسوڕاو بەهەر کارێکی ئەرێنی کە ڕێگاو هۆکاری بەرهەمەکە بۆ بەرهەمە جیاوازو جۆراوجۆرەکان .
- گرنگی و بابەخی زاراوەی : (الابتکار – بەدی هاتوو بەدیهێندراو – 1 :(Inovation) چاکسازی لەچۆنێتی بەرهەمەکان . 2) گەشەپێدانی بەهرەی بیری کەسی لەکاتی کارلێکردنی بەکۆمەڵ و ئەزموونی ئاڵو گۆڕی هەست و سۆز. 3) لای بەشداران (وێنە) بایەخدارو گرنگ دەکات . 4) گیانی ململانێ دروستدەکات لەناو بەشداراندا . 5) چارەسەری بەشێك لەکێشە هونەریەکانی بەرهەم دەکات .
- تایبەتمەندیەکانی (الابتکار – بەدی هاتوو بەدیهێندراو – Inovation):

1) نواندن بەشێوەیەکی نوێ ئەنجامدەدرێت . 2) لەڕووی(بەش و کۆ) وە دەچێتە ناو شتە تازەکانەوە . 3) لەڕێی ململانێوە تواناکانی جیاوازی و جوڵاًندن زیاد دەکات . * ئەو هۆکارانەی کاردەکەنە سەر (الابتکار – بەدی هاتوو بەدیهێندراو – Inovation):

= پۆلێنکردنی هۆکارەکانی ئیبتکار دەگەڕێنەوە بۆ سێ کۆمەڵەی پەیوەست بە :

1. **هۆکارەکانی کەسێتی** . 2. هۆکارەکانی ڕێکخستن . 3. هۆکارەکانی ژینگەیی .

بەگشتی ئەم زاراوەیە لەزۆربێنەو کات و شوێنی هەجۆرو جیاوازدا بەکاردێت و شانێش سوودی لەم زاراوەیە بینیوە و زیاتر لەڕووی فەنتازی و شارەزایی و تاقیکردنەوەی وزەی خەیاڵ و ئامادەکارییەکانی کاری نواندندا بەکاردێت و پێویستە ئەکتەر لەتەمەن و قۆناغەجیاوازەکاندا بایەخ بدات بەمەشقەکانی ئەم بابەتەو بەگرنگی و بایەخەوە تە ماشای بەکات لەهەر بەکارهێنانەکانی : " دەنگ و جەستەو خەیاڵ و ئازادی و سنورەکانی خەیاڵ و ڕاهێنان لەسەر ڕووناکی و موزیك و ئارایشت و هتد …" کە بۆچوونی بەندە ئەمانە دەبنە پێشمەرجی کاری پراکتیکی لە شانۆی نوێ و هاوچەرخدا .

ڕێباز محەمەد جەزا

ژێدەرو سەرچاوەکان :

خوێنەرانی بەڕێز بۆ نووسینی ئەم بابەتە سوودم لەم سەرچاوانە وەرگرتووە :

https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%A7%D8%A8%D8%AA%D9%83%D8%A7%D8%B1

2) https://www.almaany.com/ar/dict/ar-en/innovation

3)https://mawdoo3.com/%D9%85%D8%A7_%D9%87%D9%88_%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%A8%D8%AA%D9%83%D8%A7%D8%B1

سەرچاوەی پێشنیاز کراو بۆ خوێندنەوە :

1) https://almadapaper.net/view.php?cat=86987

2)https://hivhealthclearinghouse.unesco.org/sites/default/files/resources/iiep_trousse_ar.pdf

3) https://elaph.com/Web/Culture/2009/3/417199.html